

Сағыйдулла Аббазов
✽
**МЕКТЕПТЕ ДЕ
ҮЙДЕ ДЕ**

(Орта хәм үлкен мектеп жасындағы
балалар ушын)

„ҚАРАҚАЛПАҚСТАН“ БАСПАСЫ
НӨКИС—1977

КК2

А.26

Сағйдулла Аббазов—жас өспиримлер ушын да, үлкен әуладлар ушын да тынбай калем тербетип киятырған шайырлардан. Онын „Сырлы альбом“, Қуслар қайтып келеди екен“, „Мениң иним“, „Кел, бәхәрим“ атлы қосықлар топламлары оқыушыларға жақсы таныс.

„Мектепте де, үйде де“—шайырдың соңғы жыллары жазған жаңа қосықларының жыйнағы.

3803030300

95—77—м.

© „Қарақалпақстан“ баспасы, 1977.

Светофор ҳаққында қосықлар

(Пиядаларға арналады).

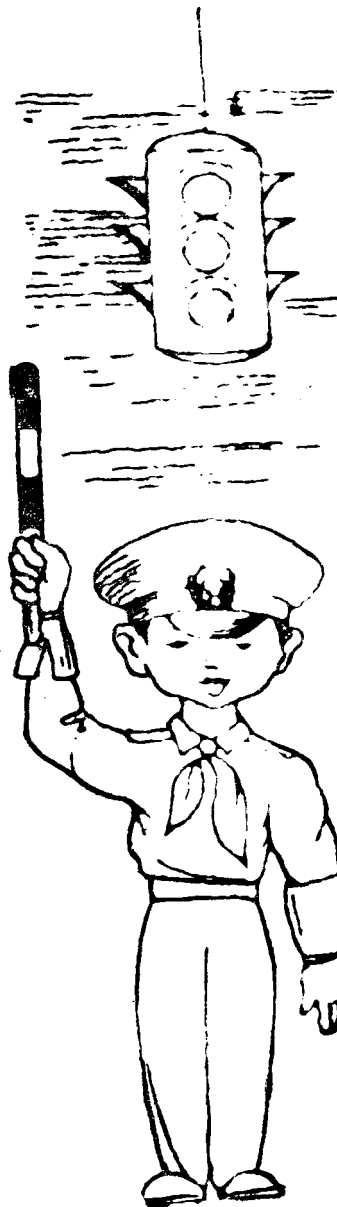
... Усындайдан болады

Көп жоллардың кесискен
Бәндиргиси болады.
Машина да, жаяў да
Өтиўге бағдар алады.
Жол қадесин билмеген
Өмирин қаўипке салады,
Өтемен деп асығып,
Албырақлап қалады.
Бахытсызлық гейўақта,
Усындайдан болады.
Билмегеннің отына
Билгенлер де жанады.

Жол қадесин билип ал

Бәринен бұрын сен өзиң,
Жол қадесин билип ал.
Көшени кесип өтерде
Жән-жағыңа нәзер сал.

Қарсы алдыңда қарап тур,
Бир азамат сақ турып,
Күнимизге жарап тур
Удайына тақ турып.

Нускау берер хэммеге,
Айтпайды бирақ сөз бенен.
Алжаспайсаң қарасаң
Түсіндирер көз бенен.

Жарқыраған нурлы көз,
Бирин жумса бири бар.
Көп мәнилі сырлы көз
Нурының түр-түри бар.

Сағымланса сары көз,
Дыққат қойың деген сөз,
Жасыл нуры жайнаса,
Пиядалар өтиң тез!

Жадыраса қызыл нур,
Шоферларға нәубет бул.
Машиналар өткенше
Бир азырақ тоқтап тур.

Светофор ол сениң
Тәртибинди бақлайды.
Жол қадесин дурыс билсең
Қауип-қатерден сақлайды.

Светофор болмаған жерде

Барлық жерде светофор болмайды,
Және тәртиплеуши бәрқа турмайды.
Соның ушын бес бармақтай билип ал,
Жол жүриўдиң қаделерин ондайда.

Көшелердиң ортасында ойнама,
Рульдеги шоферларды қыйнама,
Бир машина көринсе де узақта
Оннан бұрын өтемен деп ойлама.

Пиядасаң, тротуар деп бил жолынды,
Әдетке айландыр хәркүн онынды,
Жолдан жүргенлерге тийгизбе зиян
Алды-артыңа селтеңдетип қолыңды.

Тәртип сақлап, әлпайым болып жүр,
Серсиз болма, алға нәзер салып жүр,
Соқлығысып адамларды ирикпе,
Тротуардың бир тәрәпин алып жүр.

Бир танысқа ушырап калсаңыз жолда,
Мейли сәлемлесиң, алысың қол да,
Көп турып, сөйлесип қалар болсаңыз,
Жолдан былайырақ шығыңыз онда.

Машина киятыр жел болып есип,
Бирақ ол көринер күтә қашықта,
Саған өтиў керек көшени кесип,
Машинаға жол бер, өзиң асықпа.

Оннан кейин алға қадем қой сен де,
Шеп тәрәпке жибер еки көзинди,
Жолдың ортасына анық келгенде
Оң жағына аўдар нәзер-жүзинди.

Дұрыс бағдар бересен

Светофор, жанымсаң,
Өз исине алымсаң,
Дұрыс бағдар бересен
Жүрер жолдан жаңылсам.

Сарғыш тартса жүзиниз,
Серли бол деген сөзиниз,
Шын кеўилден берилип,
Тигилер саған көзимиз,

Жасыл болып жанғаның,
Алға бағдарланғаным,
Емин-еркин өтиўге
Сеннен рұқсат алғаным.

Қызыл сәўле шашқаның
Шоферға жол ашқаның,
Пиядалар турады
Өтиўин күтип басқаның.

Светофор нурыңнан
Жалт-жулт етип турылған,
Түсиник алып хәмме де
Өз жолына бурылған.

Светофор жанымсаң
Өз исиңе алымсаң,
Дурыс бағдар бересен
Жүрер жолдан жаңылсам.

Нөкиске дәслепки поезд келгенде

Биринши гудок

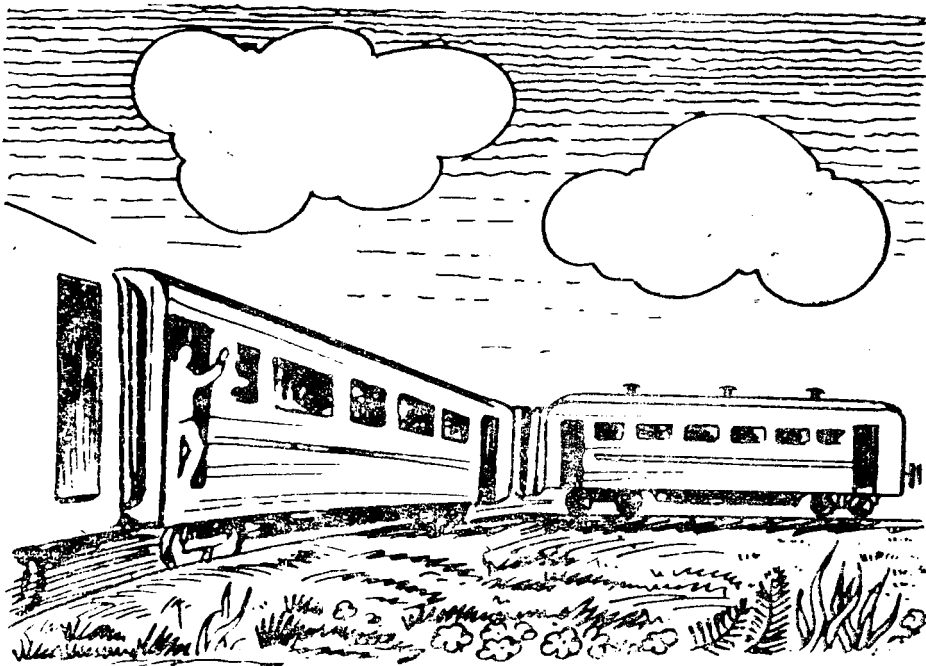
Тахиатас, Нөкис арасы,
Дәрья, каналлар ырашы,
Солардан өткен қарашы;
Темир жолым питип келди.

Қурылысшым қудиретли күш,
Бет қараса шыдамас ис,
Маршруты болып Нөкис,
Поездымыз жетип келди.

Мәртлик болды айтар кеңнен,
Жеңис болды артар шеннен,
Әмиў менен Қызкеткеннен
Бүгин зырлап өтип келди.

Паровозым жолды баслап,
Дөңгеленип қадем таслап,
Халқымыздың ұақтың хошлап,
Биринши рет гудок берди.

Кетти гудок сазға уласып,
Қуғаньшлар толкып тасып,
Үлкен-кишиге минәсип,
Бир әжайып тойға дөнди.

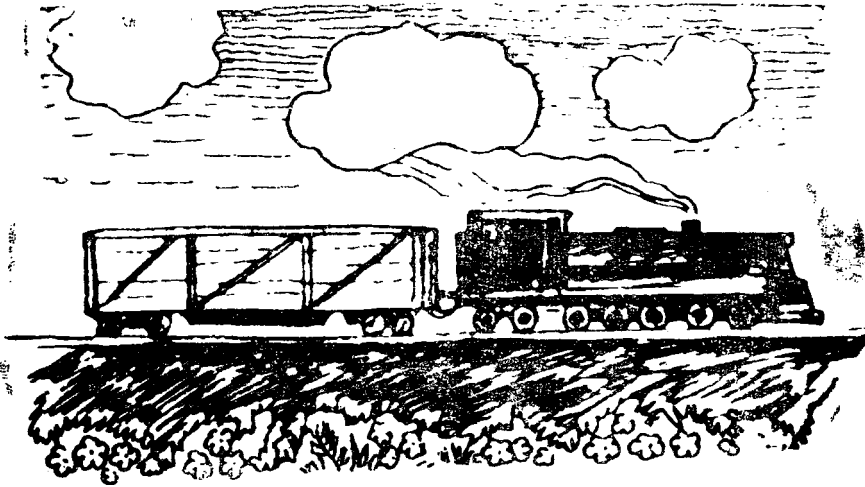

Москвадан мийман келер

Сол гудок берилген жерден,
Вокзалым бой тиклер ертең,
Нур менен жазылган „Нөкис“
Көзлерге тасланар бирден.

Гудоклар тез-тез шалынып,
Келгени күтип алынып,
Хаўазым бәлент жаңлайды,
Және де кеңирек танылып.

„Нөкис—Москва“ поезды,
Перронда күтеди сизди,
Жол бойынша гүлистанга
Мийириң қанар тигип көзди.

Жайлым жаткан жазық далам,
Сулыў аўыл, бәлент қалам,
Дейсен:—мениң ұатанымсаң—
Бәрин анам, мен бир балаң.

Ушыратасан бир вокзалда,
Поездың тоқтап турғанда,
„Москва—Нөкис“ зуўлап өтер
Берман қарай түсип жолға.

Сен барасаң Москвам деп,
Пайтахтым-ғамхор анам деп,
Москвалы мийман келер,
Сүйикли Нөкис қалам деп.

Күн шығысқа тартсаң сапар,
„Нөкис—Ташкент“ жолға шығар,
„Ақ алтынның“ бағманлары
Туўысқанлар қушақ ашар.

Экскурсиялар өткизип,
Саяхатлар болар қызық,
Билимимиз беккемленип
Көзлер көрип, дене сезип.

Үйренемиз ұатан жерин,
Аралаймыз бирим-бирим,
Шадланамыз, шарк урамыз
Қушағында туўған елдин

Және бир бахыт қус болды

Темир жолым тармақланып,
Ауылма-ауыл таралады.
Жолға шыққан бармақ болып.
Ғәпзаматта бараалады.

Атлы-жаяў айлық жолды,
Мезгилине ала алады.
Келген затлар вагон толы
Халық мәпине жаралады.

Өмиримиздин мәни артар,
Бул үлкениң сәни артар,
Ғурғындықтың ғиреўи боп,
Байлығымның кәни артар.

Өндириске көмир келер,
Керек-жарак, темир келер,
Хожалыққа зәрүр болған
Машиналар небир-небир.

Халкым көплеп пахта берер,
Куба-куба тахта келер,
Таўдай болып үйиледи,
Бизге керек болса нелер.

Ғасыл таслар, шебень келер,
Күтә арзан, тегин келер,
Мол зүрәәт дөрейтуғын
Жерге ғасыл төгин келер.

Бәри көзден өткерилер,
Кемисимиз жеткерилер,
Дослар ушын жиберемиз
Керек болса бизден егер.

Азы-көбин билистирип,
Орны менен келистирип,
Поездларым қурдай қатнар,
Байлықларды бөлистирип.

Табысымыз қос-қос болды,
Шадлық шадлыққа дус болды,
Нөкиске поезд келгени,
Және бир бахыт қус болды.

Мектеп ёлкасында

Аяз бабаны күткенде

Елкамыз жайнап турмаса,
Бабамыз Аяз болмаса,
Баллардың кеўли толарма,
Оннан саўға алмаса.

Ёлка мине, безелди,
Сақланып тәртип тежелди,
Деди, баллар қуўанып,
Аяз бабам келер енди.

Мәгар болса жолда аў деп,
Келер мәхәли болды аў деп,
Турғанда көз жиберип,
Дөгерекке қарап кеп.

Ақ дегелей басында,
Жетпис-сөксен жасында,
Аяз баба келип тур
Баласын ертип қасына.

— Амансыз ба, балларым,
Қалай, деди ҳалларын,
Рапорт берди балалар
Көтерисип колларын.

Оқыўшылардың рапортлары

Абат дер, еллиде үлкем,
Алтын той болды, бир үлкең,
Республикамның көксине
Тағылды және бир орден.

Деди, Зәуре, қос орден,
Енди болды үш орден,
Халқымның исин бағалап,
Буны партиям берген.

Азат айтты пахтаны,
Көрсетип Төрткүл, Тахтаны,
Ҳешўакта бундай зүрәәт
Болмады деп мақтады.

Сапаргүл, деди: салыны,
Планнан артық алынды,
Жупаргүл мысал келтирди,
Өнимдар деп малымды.

Сәлим серлеп балықты,
Көп мағлыўмағ алыпты,
Мойнағым быйыл мәрт деди,
Куўандырған халықты.

Келистирип Кеңес те,
Ойланып түсирди еске,
Биринши поезд келгенин
Айтып берди Нөкиске.

Оқыўды салсам еске мен,
Оқыймыз төрт, бес пенен,
Шынар айғты табылмас
Күнделиктен үш деген.

Аяз бабаның сораўы ҳәм балалардың жуўабы

О, балларым қайылман,
Барлық истиң жайынан
Хабарыңыз бар екен,
Бериўге саўға тайынман.

Жарайды дейди жарайды,
Балларга баба қарайды,
Билмекши болып және де
Бир-еки сораў сорайды.

А я з ба ба : Қани кимнің есинде,
Көринген пахта исинде
Академик ким еди
Алтын жұлдыз төсинде.

Б а л а л а р : Шымбайдың шамшырағы,
Мол зүрәт мурады,
Қақарман ата Шамурат
Мәңгиге ядта турады.

А я з ба ба : Жаңалықты хошлаған,
Қызларға уран таслаған,
Көк корабль айдаўды
Ким биринши баслаған.

Б а л а л а р : Мийнетинен бахтын тапқан,
Орын алған алғы саптан,
Билеміз Айым апайды
Жумыртаўға шырақ жаққан.

А я з ба ба : Қызыл кумды жайлап жүрген.
Жайлаўларда айлап жүрген,
Даңқы шыққан қайсы шопан,
Сүриўлеп қой айдап жүрген.

Б а л а л а р : Нөсер-нөсер жаўында да,
Қарлы қыс хәм даўылда да,
Қой өсирген Самбай аға,
Жайлаўда да, аўылда да.

А я з ба ба : Әсиресе соңғы ўақта,
Төктің таўы, қыран жақта,
Ким еди салы устасы,
Ийе болған үлкен даңққа.

Б а л а л а р : Питик болар еккен жери,
Маржан болар төккен тери,
Тонна-тонна сары алғыны—
Қан Алексей ердің ери.

А я з б а б а : Ғайратланып күни-түн,
Хүрметинде халықтың,
Атағы шыққан балықшы
Аралдағы алып ким?

Б а л а л а р : Шеберликти менгерген,
Ҳинжи тауып мол берген,
Ардақлы Аяп ағамыз,
Таўдай толқын жол берген.

Болды, болды, болғаны,
Бабанның кеўли толғаны,
—Рахмет, —деди, —сизлерге!
Алыңызлар саўғаны.

Иши қызыл-жасыллы,
Саўға қалта ашылды,
Тас төбеден хәммеге
Шадлық дүри шашылды.

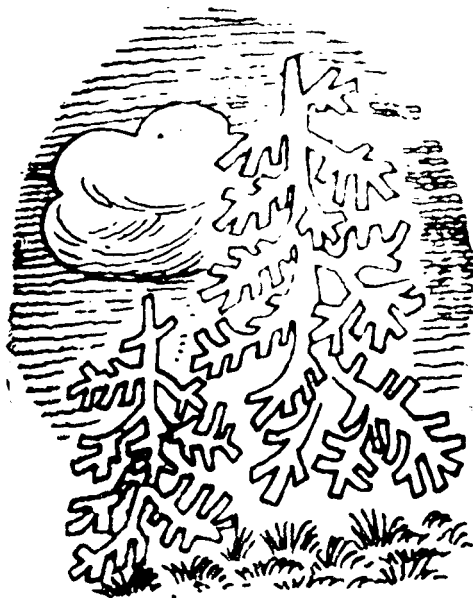
Сазға сай кадем тасланып,
Қолларға қоллар усланып,
Аяз баба ортада
Кетти ойын басланып.

Ёлкажан

Мудам жассаң-жасылсаң,
Қадирилсең җасылсаң,
Байрамлардың басысаң
Ёлка, ёлка, ёлкажан.

Көк липаслар жамылып,
Көп безенип, тағынып,

Ораныпсаң малынып
Ёлка, ёлка, ёлкажан.

Мысал мениң заманым,
Жадыраған жамалың,
Шадлығы ҳәр баланың
Ёлка, ёлка, ёлкажан.

Айтып қосық ойнаймыз,
Шаршағанша қоймаймыз.
Шырайыңа тоймаймыз
Ёлка, ёлка, ёлкажан.

Жаңа жылды баслайсаң,
Жүзиң жарқын жаснайсаң,
Ұақтымызды хошлайсаң
Ёлка, ёлка, ёлкажан.

Саўлатыңа сөз барма,
Көркиңе тояр көз барма,

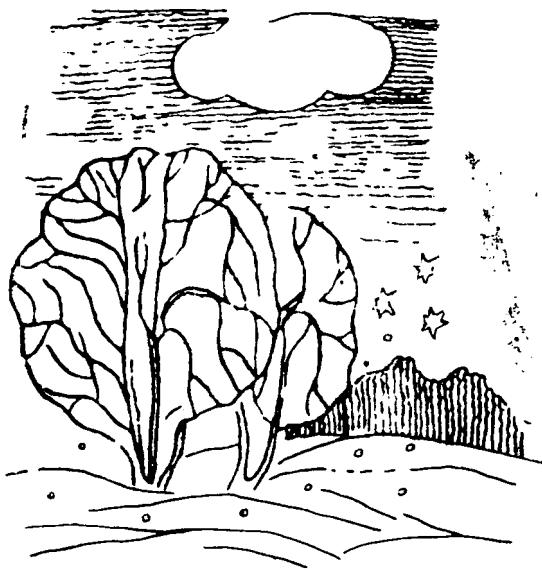
Шаршайтуғын биз барма,
Ёлка, ёлка, ёлкажан.

Сен жайнасаң жасанып,
Мен ойнасам йош алып,
Келмекте бол айланып
Ёлке, ёлка, ёлкажан.

Жаңа жыл

Сен келерсең өсер бойым,
Сен келерсең өсер ойым,
Сен деп алға қадем қойдым,
Кел жаңа жыл, кел жаңа жыл.

Сен келерсең артар жасым,
Хәүиж алар ықыласым,
Илгерилер бир класым
Кел жаңа жыл, кел жаңа жыл.

Сабақларым жаналанар,
Китаптарым жаңа болар,
Санама нур қуяр олар
Кел жаңа жыл, кел жаңа жыл.

Көп оқырман „бес“ аларман,
Билимлерден күш аларман,
Қыйынды да шеше аларман
Кел жаңа жыл, кел жаңа жыл.

Талұасланар бойда күшим,
Толысады келбет-пишин,
Қымбатлысаң мениң ушын,
Кел жаңа жыл, кел жаңа жыл.

Шынығарман, нығайарман,
Емеспен жанын аярдан,
Не хызмет болса таярман,
Кел жаңа жыл, кел жаңа жыл.

Қар баба

Борап-борап жаўды қар
Оны көрип қалыңлар,
Жасаймыз қардан қар баба,
Орап-орап алыңлар.

Домалақлап келиңлер,
Алып келип беріңлер,—
Дейди, уста бұйырып —
Оннан кейін көріңлер.

Керек емес җештенен,
Иси жоқ ерте, кеш пенен,
Ғәрбир үйдиң алдында
Қызып атыр ис деген.

Қушағында қары бар,
Балалардың бәри бар,
Жәмлескенсоң барлығы
Бабалар болған таяр.

Бабалар көп ғаз-қатар
Көргенлер қызыққа батар
Бири-бирине уқсамас
Күлкиден силен қатар.

Биреуі ұзын соп-сопак,
Дым созылып кеткен жақ,
Қап-қара көмірден қаслар,
Қолына урлаған таяқ.

Мынаўсы өрескил томпақ,
Бети денеден де жалпақ,
Көргеннің көзи тойсын деп
Басына кийгизген қалпақ.

Бундай бабалар көп,
Бабаларсыз үйлер жоқ
Биреуі сып-сыйдам арық,
Биреулериннің иши тоқ.

Хәр бирин соқты хәр бала,
Хәр түрлі болды хәр баба,
Усамаған сыяқлы
Бир балаға бир бала.

Көшемізде тур баба,
Бәрха қыста бар баба,
Буның бәри бир баба,
Тийкарында қар баба.

1974-ж.

Бизиң мектеп бағында

Ұатаным

Қастерледин гүлим деп,
Мүлтиксиз өс улым деп,
Қушағында күлимлеп,
Әлпешлендим Ұатаным.

Қайт көкирек болмасын деп,
Еркелесин, ойнасын деп,
Қатарынан қалмасын деп,
Кеуилиме жегтиң Ұатаным.

Не тилесем кеуілге сай,
Не қалесем түүел бәржай,
Керек десем жулдыз я ай,
Тайын егтиң Ұатаным.

Перзентке жан аналығың,
Ақлы камбил даналығың,
Бахыт кушқан балалығым,
Меҳрибансаң Ұатаным.

Күгкениндей ержегермен,
Жанымды пидә өтермен,
Аналық ҳақың өтермен,
Хызметинде Ұатаным.

Партия

Партиям сен ақылгөйим,
Партиям сен терең ойым,
Заманымнын жарасығы
Партиям сен абройым.

Саррас силтеў беретугын
Сардарымыз еретугын,
Көзимиздиң қарашығы
Партиям сен көретугын.

Соғар жүрек-жанымызсаң,
Жүрип турғаи қанымызсаң,
Нурлап атқан ҳәрбир күни
Партиям сен таңымыз саң.

Мақсетимиз әзелінде,
Коммунизм нәзеринде.
Алға баслап баратырған
Партиям сен, биз изинде.

Өткир зейин-сезгир сезим,
Сүйсіндирген жердин жүзин,
Тынышлық, бахыт тиреги—
Партиям сен, текте өзін.

Шадлық бердин йошсам мен,
Қанат бердиң ушсам мен,
Таярман барлық иске де
Партиям сен, қоссаң мен.

Қыйынғой, деп қашсам мен
Онда мени намәрт дең?

Қууанышым сол еди

Келсем үйге көшеден,
Алып келген кеше мен,
Чайник жатыр бөлинип,
Сынған және кеседен.

Ислеген буны ким дедим,
Балларым айтты: билмедик,
Үш жастағы Саулаттан
Сорайық деп изледик.

Үлкенлери қысынды,
Уялдыма, қысылды,
Ойнап жүрген жеринен
Үкесин үйге ысырды.

Томпаң-томпаң асыға,
Жетип келди қасыма,
Чайникти оған көрсетсем,
„Мен ғо!“—деди асыла.

Не деримди билмедим,
Куўандым, бірақ күлмедим,
Сындыра берер және деп
Куўанған түр бермедим.

Куўанышым сол еді тек,
Көринип тұр сап жүрек,
Шынлықты сүйіп мәңгиге
Болагөр дедим хақ жүрек.

Бизің мектеп бағында

(Жас натуралистлер қосығы)

Әйне жаздың ұағында,
Бизің мектеп бағында,
Уўылжыған жемислер,
Ләззет берер жаныңа.

Гүллердің жүз түрі бар,
Мийуелердің бәрі бар,
Бәрі шийрін бәрі пал,
Өзің таңлап, қалеп ал!

Қатар-қатар салмалар,
Еки бойы алмазар.
Жүзим, әнжир, әнары,
Жесең мийриң қанады.

Әйне жаздың уағында,
Мектебиміз бағында,
Биз өсирген мийуелер
Рәхәт берер жаныңа.

Кешигиўдин себеби

Муғаллим күнде азанда
Көреді барлап журналды,
Биледи аңлап ол сонда
Кимлер келген, ким қалды.

Әдет болған Маратқа,
Сабағынан кешиккен,
Жигирма минут өткенде
Көринер басы есиктен.

Кеткенсоң сабақ басланып,
Есикти ашып қарайды,
Дыққатын бөлип хәмменин
Кириўге рұқсат сорайды.

Бир күн емес, ҳәр күни
Кешигеди не ушын,
Вожатый бақлап көреді,
Мараттың бул жүрисин.

Есигиниң алдынан
Бир автобус өтеди екен.
Үйден шығып Марат соны
Ярым саат күтеди екен.

Автобуска минемен деп,
Ұақыт босқа өтеди екен,
Жаяў жүрсе мектебине
Бес минутта ақ жетеди екен.

Милиционер келди бизиң көшеге

Милиционер кеше келип, Полатты
Үйи қайда деп хәркимнен сорапты,
Неге оны излейди деп адамлар,
Үйлеринен шыға-шыға қарапты.

Биреў айтты оған бир ис болған деп,
Биреў айтты төбелесип қалған деп.
Биреў айтты қарап жүрмей ол бала,
Биреўлерге аўыр жара салған деп.

Биреў айтты алдаўлыққа ерген деп,
Биреў айтты урлық ислеп жүрген деп,
Милиционер келиўиниң себеби,
Биреў айтты, соны биреў көрген деп.

Бирақ олай болмай шықты изинде,
Меҳрибанлық оты жайнап көзинде,
Мектептен келмеген. Полат жоқ еди,
Ушырасты ата-ананың өзине.

Сизиң Полатыңыз—деди, азамат,
Жолдан таўып алған екен ол бир зат,
Өзи апарып милицияға тапсырды,
Жазып алдық хәммесин де атма-ат.

Сол заттын ийеси бизлерге келди,
Жойытылған нәрсесин сол жерден көрди,
Начальник айтты ол мақтаныш етип,
Полат деген бала әкелип берди.

Затын тапқан адам қуўанып қайтты,
Жүзлери күлимлеп, мың алғыс айтты,
Полаттың да ата-анасы билсин—деп
Бұл жигитти милиция жоллапты,

Умытшак

Ағасы турып азанда,
Дыққатлады Нызамға,
Алып кел деп бир затты,
Жиберди таныс адамға.

Балам тезирек жүр деди,
Бар да өзін көр деди.
Бары жоғын билдирип,
Бир хабарын бер деди.

Бола көрме арқайын,
Жолыңа дилгир болмайын,
Сени күтип, жұмыстан
Мен кешигип қалмайын.

Айтқанды қылмай болама,
Нызам шықты далаға,
Киятыр еди жол менен
Ушырасты бир топ балаға.

Бәри де Нызамның досты,
Кеселеп жолын тосты.
Ойнайық деп қоймағансоң
Оларға Нызам бас қосты.

Кем-кемнен қызды ойын
Ойынға болмады тойым,
Ағасы болса Нызамға
Көп қарады созып мойнын.

Келмеди күтти, күтти,
Билмеди не қалай пйтти,
Буннан артық көп турыўға
Болмады, жұмысқа кетти.

Ойын да шегине жетти,
Балалар тарқасып кетти,
Ал, Нызамның бир өзи
Ой үстінде қалды текте.

—Не ушын шыққанман үйден,
Жумысым не еди келген,
Кимге барып не аламан,
Бәрин умытыппан мен...

Ағама не деймен „Ұақ-ұақ,
Деп турғанда Нызам тап.
Дегендей болды тум-тустан:
—Әй, умытшақ, умытшақ!

Өкиніпти әжағам

Әжағамнан хат алдым,
Аманлығын айтыпты.
Өзи барған оқыуға
Қабылланбай қайтыпты,
Қайтқанының сәбебин
Маған былай айтыпты:

—Ойлар едим жасымнан,
Пилот болып шықсам деп,
Тезлиги озған жасылдан
Самолетта ушсам деп.

Сабағыма кеуіл бөлдим,
Муғаллимди тыңлап толық.
Тапсырманы билип келдим,
Класымда алық болып.

Класстан тыс көп оқыдым,
Китап десе еринбедим,
Бос болса да қанша қолым
Ойынға көп беріпмедім.

Буның бәри берди пайда,
Аттестат алдым билесең,
Оқымасан билим қайда
Әлбетте сен түсинесең.

Барлық сабақ теңдей екен,
Оның парқын билмеген мен.

Физкультура ансат ғой деп,
Гейде оған келмегенмен.

Экзамен болып усыннан
Жуўырғанда издеқалдым.
Секирсем де мен қысынған,
Көп ишинде сөзге қалдым.

Тартылғанда турникке
Майысып қолым талды.
Әжаған сол себепли
Оқыўға кире алмады.

Иним саған тилек сол,
Қадирле барлық сабақты.
Спорттын шын досты бол,
Жоқ оның керексиз ўақты.

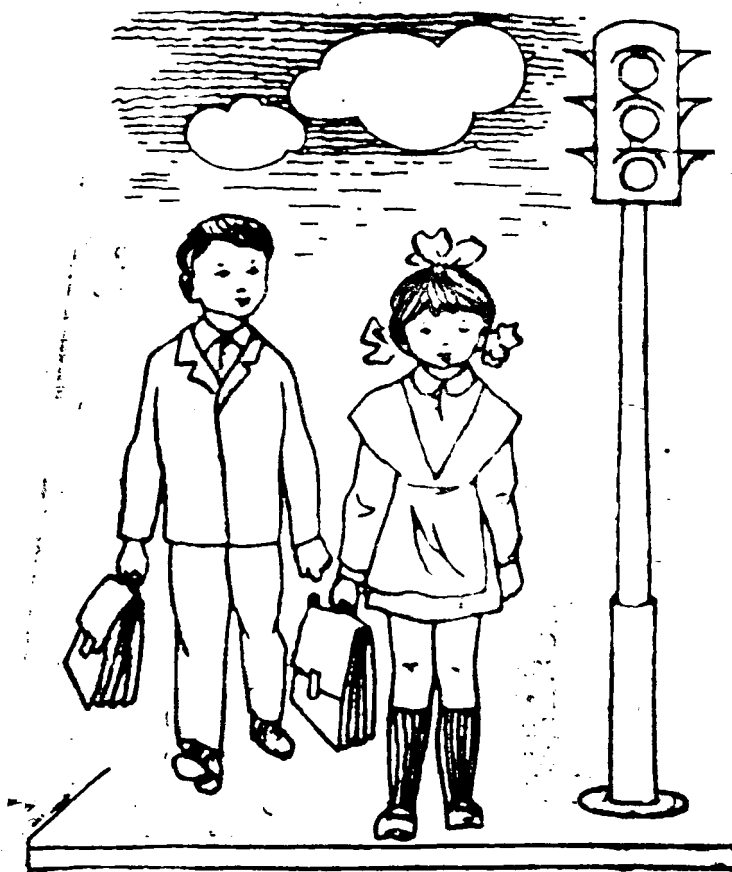
Жумбак — қосықлар

Буны ким бурын таба алар?

Дәрбентлерде бир нәрсе,
Жалт-жулт етип турады,
Адам емес өзлери
Жарқырайды көзлери,
Сөйлейтуғын тили жоқ,
Көзлеринен аңланар
Айтатуғын сөзлери.
Көзлерин бирден ашпайды,
Ҳешким оннан кашпайды,
Бир көзин қысып қараса
Зымырап келген машина
Сол заматта ақ тоқтайды,
Машиналар алдынан
Кесип өтип адамлар
Былай-былай қатнайды.
Ашылған көзи жумылса,
Машиналар барады,
Жаяўлар тоқтап турады,
Билесиз бе, балалар,
Буны ким бурын таба алар?

Бул не болар балалар?

Узын-узын қатар жай,
Зымырап жүрип келеди,
Азырақ-азырақ ҳәр жерде
Демалып турып келеди.
Күнге-түнге қарамай
Сегбир урып келеди,

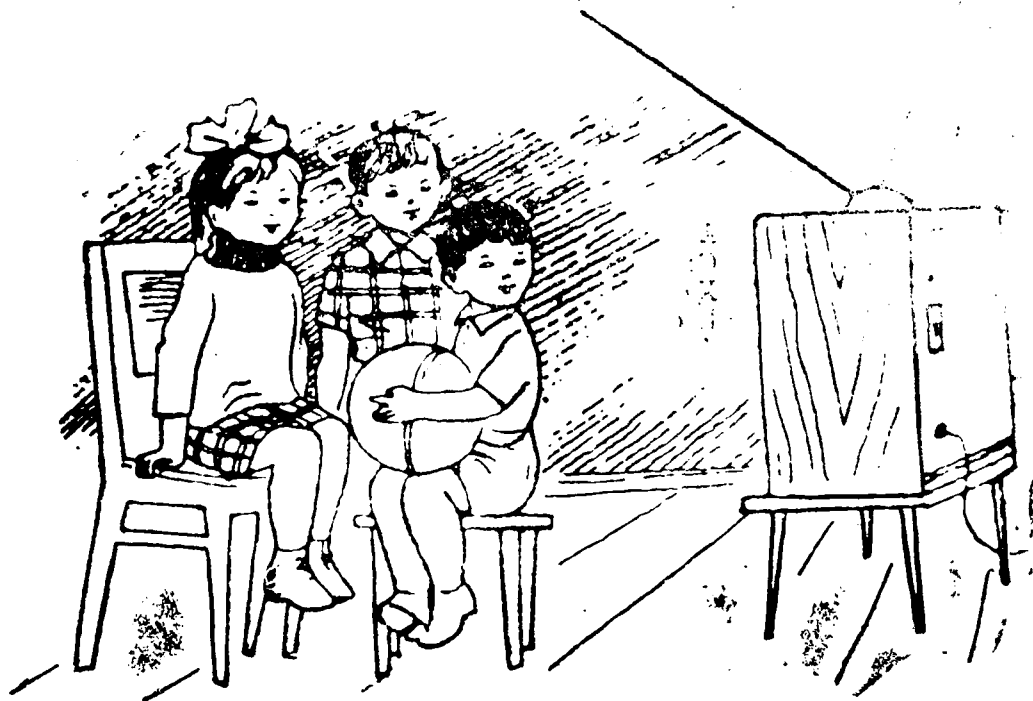
Барлық жайдың ишине
Адамлар толып келеди.
Жол-жөнекей қарасаң
Биреулер минсе жаңадан
Биреулер қалып келеди.
Дизбекленген көп жайды
Бир жай алып келеди.
Бұл не болар балалар.
Қане ким тауып береді?

Айтып берің балалар?

Жай ишинде бир терек,
Жапырақлары жасылдан,
Шақасы бойлап өрмелеп
Ойыншықлар асылған.
Көплиги сонша олардың
Асып атыр басынан,
Оған үйир болады
Хәмме адам жасынан,
Қосық айтып балалар
Айланып жүрер қасынан.
Ойыншықлар нур менен
Шағылысып жанады,
Қасына барған адамның
Көріп мийри қанады.
Негизинде бул өзи
Қыс күнлери болады,
Айтып берің балалар,
Ким ойланып табады?

Ойланып көрің не екен?

Үйинде бир айна бар,
Тетиги бар айланар,
Барып оны бурасаң
Хош хабарлар сайралар,
Көрсетилер кинолар,
Айтылып қосық, ойналар,
Дыққат қойып қарасаң,
Бир заматта көз бенен
Жердің жүзин шоласаң,
Отырсаң да үйинде
Москва, Ташкент, Нөкистен,
Көп жаңалық аңланар,
Техниканың күши бул
Ғеш жери жоқ таңланар.
Ойланып көрің не екен,
Қане, оны ким табар?

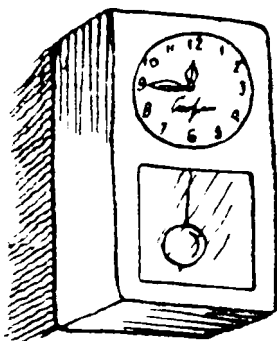

Сен қарасаң қарайды

Ерте турып орнынан,
Әдетінше бұрыннан,
Шынығып келип, жуынып,
Көз жиберсең үңилип,
Қарсы алдыңда бир адам,
Сен қарасаң қарайды,
Шаш тарасаң тарайды,
Тап өзиңе усаған
Қуып қойған шырайы,
Алартсаң сен көзинди,
Алартар ол да қайтпайды,
Бирақ сениң сөзинди
Сес шығарып айтпайды.

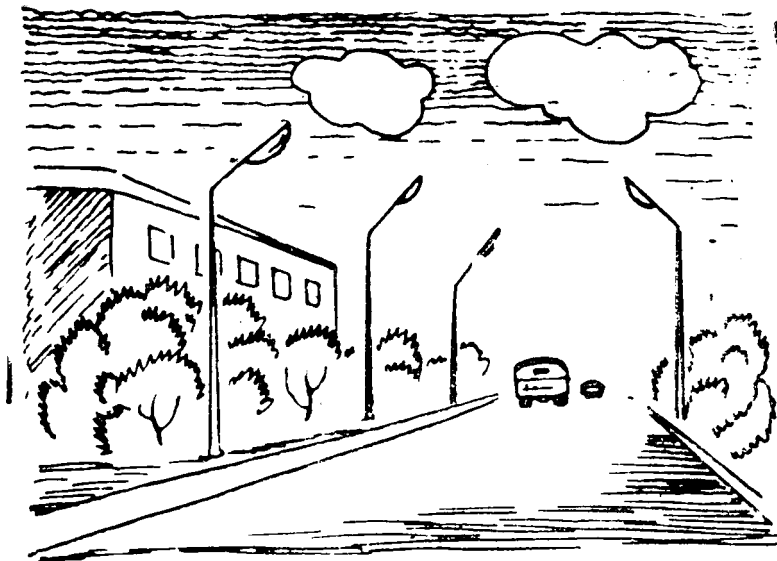
Бунысыз сирә болмайды

Тык-тык етип тынбайды,
Уйыклап көзин жумбайды,
Дөңгелектің ишинде
Бир из бенен зымырайды.
Касында жүрип турса да,
Бий орын уйқы бузбайды.
Ал, оят деп өтинсең
Ҳещ қыйланып турмайды.
Мине, ўактың болды деп,
Турға-турлап шырлайды,
Узын-қысқа еки тил,
Бирисиз-бири болмайды.
Кишкенеси жай жүрип,
Үлкени тез-тез зырлайды.
Күнделикли өмириң
Бунысыз сирә болмайды.

Өзи сымнан ағады

Сөз жоқ егер күн болса,
Ал, караңғы түн болса,
Бир кнопка бассаныз,
Күндиз болып кетеди,
Хәр, жайында бир-бирден,
Жулдыз болып кетеди.
Өзи сымнан ағады,
Керек адам жағады,
Зәрүрлиги болмаса

Ашык турған сағаны,
Бурайды да жабады.
Айтып берин балалар,
Қанекей ким табады?

Не екенин билиңиз?

Жағып қойған отын жоқ,
Я өзінде түгін жоқ,
Көк жалын гүлөп лаулайды,
Күйе деген болмайды.
Руксатына қарайды,
Үйден-үйге тарайды.
Қыстың сууық күнінде,
Пешлеринди қыздырып,
Лаплатады үйинди,
Қайнатады чайынды,
Күйдиреди майынды.
Чайың менен аўкатың,
Қалеген ўақта тайынды,
Балалар ойлап көриңиз,
Не екенин билиңиз?

Мектепте де, үйде де

Мәүсимлердин мәжилисинде

(ертөк)

Жыйланысып жақында
Мәүсимлер мәжлис өткерди.
Хәр бири өзи ҳаққында
Тәрийплеўин жеткерди.

Қыс айтты орнынан турып,
Хәдден тыс бадабат урып:
— Мен болмасам егерде
Кетпейме басқалар қурып!

Турғанда мениң қахәрим,
Мәүсим бе сол бәхәриң,
Өзим баслап беремен
Керек ислердин бәрин.

Қушағымда қарым бар,
Жер көрпе деп жамылар.
Сақлайман суўды муз егип,
Еритип алады бәхәр.

Жыл өзи басланар меннен,
Әҳмийетим артық шеннен.
Болар екен сонда қалай
Дейтуғынлар маған теңмен.

Жер қатламын тоңдатаман,
Жайларыңды оңлатаман
Ғамыңды же ертеден деп
Адамларға аңлатаман.

Музларымда сырғанайды,
Қарларымда шана айдайды

Балалардың шын достыман
Дийдарыма ҳеш тоймайды.

Шымшып беттен ҳәзиллеймен,
Денсаўлығын гөзлеймен.
Қыс кийимин кийип алып
Жарысларға кел деймен.

Дийқанлар тынығар менде,
Күш жыйнар, шынығар менде
Ойласылып көп жумыслар
Планы сызылар менде.

Әйнеклерге шым-шытырык,
Саламан сүүрег қатырып,
Ҳәмме қыстай болса дер:
Ағашлар бас шайқап турып.

Тыңлап көрдик қыстың гәпин
Деди-бәхәр тиклеп қаддин,
Мақтануыңды кереги не,
Билиў керек ҳәрким ҳәддин.

Мақтансам егер орым бар,
Тоңлар жибип мөлхам болар,
Бөленип жасыл лппасқа,
Тәбият меннен илхам алар.

Дийқанлар баслар егисин,
Барма сирә кемисим
Мың кубылып, гүл ашылып,
Мийўеге қарар жемисим.

Нәүпирленип суўлар ағып,
Тереклер көк түйме тағып,
Сағынып келер досларым,
Былтырғы кеткен қусларым,
Сегбир таргып қанат қағып.

Шарўа кеўли жай болады,
Қозыларым қой болады,
Малларымның саны артып,
Жайлаўларда той болады.

Баллардың жолы болады,
Стадионлар толады,
Волейбол, футбол, баскетбол
Ойыннан мийри қанады.

Күлим қаққан жамалым,
Дәртке дауа самалым
Ләззетте деп биледи
Қәркім менде өз жанын.

Қасийетін хәр гүлдің,
Сайраған сырын бүлбилдің,
Қалдырмай айтып бериўге
Шамасы жетпес ҳеш тилдің.

Мен мийнетти сүйемен,
Жалқаўларға күйемен,
Мийнег еткен адамның
Табысын бастан үйемен.

Минекей сол бәхәр мен,
Гиреўли орны өмирден
Усыншама саўлат пенен
Боламан қалай қыстан кем!

Сөйледі жаз күйіп-жанып;
— Көрмейсизбе нәзер салып,
Мийнет етер, үмитленер,
Меннен көп ис күтер халық.

Асығыста егип болып,
Гей жерлерди төгип болып,
Бәхәр кетер текте баслап,
Аўырлықты маған таслап.

Хәр түбине ғаўашаның
Ашыр мениң шийрин жаным,
Дыққатымнан шетте қалмас
Сары алтыным-маржан салым.

Азық беріп суўғараман,
Өсиўине пәрманаман,

Жаздан жазым болды десе
Оған күтә арланаман.

Қуяш нурын емгизермен
Мийнеттен пал жегизермен,
Маза берип мийўелерге
Ҳай-ҳай жазым дегизермен.

Бағлар мийўеден ийилип,
Бағшада өнім үйилип,
Палызымнан пал өнсе
Қуўанаман сүйинип.

Жаз күнлери жайлаўым,
Үдете берер жайнаўым,
Өрис өсип, өнім артып,
Көрсен табыс қайнаўым.

Лагерьде болып балалар,
Мазмунлы дем алалар,
Айрықша түрге бөленер
Жазда аўыл, қалалар.

Егинлерди өсиремен,
Жетилдирип писиремен,
Барлық уақта турман тайын,
Халқымыздың исине мен.

Бұған жақсы түсинемен,
Басқалардың есине мен
Салғым келер, билип қойсын
Маған ҳешким келмейди тең.

Сөзге уста екен гүзде,
Қалдырмастан айтты бизге,
Сөзлерине қарағанда
Жақсы емес оннан өзге.

Көз бенен көрдим өзлерин,
Тыңладым айтқан сөзлерин,
Өйттик дейди, бүйттик дейди,
Гүрриң етип бирим-бирим.

Жерди таяр еткен биреу,
Оны егип кегкен биреу,
Анығынан келген ўақта
Тәрбиялап күткен биреу.

Атыз нәлге толық дейик,
Зүрәәтлер болық дейик
Енди оны алыу керек
Қалдырмастан ийип-жыйып.

Өнимлерди жыйнау керек,
Жыйнау жолын ойлау керек,
Хәмме оған қосып күшин,
Хейшким албау болмау керек.

Саўлаты көп гүзимниң,
Солқымындай жүзимниң,
Дейди хәмме кадирлеп,
Қарашығы көзимниң.

Дәслепки қадем тасланар,
Мектепте оқыу басланар,
Билим алып устаздан
Жаслардың ўақты хошланар.

Ақ алтын фонд болып үйилер,
Салым гүриш боп түйилер,
Досларымыз шад болып
Душпанлар иштен күйинер.

Сизлер болып, биз болып,
Планлар толып жүз болып,
Орынланбаса егерде
Мен не қыламан гүз болып.

Соның у Ёын еринбей,
Бийкарлыққа берилмей
Халық хызметий етемен,
Халық кеўлине жетемен.

Гүз де тамамлап сөзин
Мен биринши,—деди өзин
Менсинбеди басқаларды
Бийлеп менменлик сезим.

Бундай тартыс бурыннан,
Талай болып турылған,
Хәрким айтып қара басын
Мақтаныўға урынған.

Бирин-бири байқасқан
Ерегискен, шайқасқан,
Бир шешимге келе алмай
Нешше сапар тарқасқан.

Хабардар деп әдептен
Көп мәнзиллерди өткен,
Шақырып дийқан бабаны
Мәжилiske мирәәт еткен.

Хәммеси тамамлап сөзди,
Бабаға қадады көзди
Шақырдық дегендей болды
Төрелик берер деп сизди.

Баба да тиклеп бойын,
Тум-тусқа бурып мойнын,
Мәўсимлерге карап турып,
Айтты өзиниң ойын.

Төртеўин де теппе-тенсиз
Бирің етек, бириң жеңсиз,
Айталмайды деп хәшким:
Биріңнен бириң кемсиз.

Төртеўиниң бир пүтинсиз,
Биріңсиз бириң өтимсиз,
Төртеўиниң жәм болсаңыз
Қайыспастай сүтинсиз.

Мен сизлерге сырласпан,
Жеримиз көп сырласқан,
Узақтан бирге келемиз
Өмиримше жолдаспан.

Мойнлаймыз оны биз,
Мақтансаңыз ҳақылысыз,

Түсінсезің бірақта
Адам менен даңқлысың.

Жасайман десең адамсың
Онда сизлер надансың
Алтын қоллар қадирин
Түсіне алмай қалғансың.

Атыңды қойғанда адам,
Даңқыңды жайған да адам
Енер көркің, шырайың
Болса қайманда адам.

Ғарры да сөзін тамамлап,
Деди, басқа барма гәп,
Айтпады ұешкім ұешнәрсе
Кеуїллері толғандай тап.

Мәуїсимлер сөзге түсінді,
Бабаға қол ұсынды
Тәжим етті, бас ийіп,
Хұрмет еткен пішінде.

Мәжиліске келіп дус болып,
Мәуїсимлер тағы ұ дос болып,
Бабаны алып ортаға
Кетті ұақты хош болып.

Өкпелеу

Ақыллы бала дер еді,
Алымды хәрбір мұғаллим.
Жақсы деп сын береді,
Оған жолдас болса ким.

Күлим қағып жадырап,
Ашылып тұрған қабағы,
Сирә оның болған жоқ
Билмейтуғын сабағы.

Барластырсаң балада,
Өмирінде ашыу жоқ,
Жумсаған жерге барады,
Қыйынсынып қашыу жоқ.

Алым, Нағым отырып,
Керисип қалды азырақ,
Алымға алып топылып,
Нағым уят етти бирақ.

Тыртығын айтып жүзинің,
„Қотыр“ деди Алымға.
Кемисин айтып көзинің
„Соқыр“ деди Алымға.

Нағым айтқан бул сөзлер,
Қыйлантты көрген адамды,
Тигилисип тұрған көзлер,
Нағымға барып қадалды.

Алым бірден ойланып,
Өзин бөлек шетке урды,
Көзинің жасы айланып
Үйине қарай бет бурды.

Хәзир жүзде қалған изи,
Бурын болған жарасының.
Көрмейди онын оң көзи,
Нуры өшип қарасының.

Хешқашан ол ескерген жоқ,
Буның булай болғанлығын,
Сорастырып тексерген жоқ,
Көзи қалай қалғанлығын.

Өзи быйыл он үш жаста,
Бул ҳаққында сөз болған жоқ,
Усы ўаққа шекем, ҳасла
Бир аўыз сөз қозғалған жоқ.

Нағымның бүгин айтқаны,
Балаға дым батып кетти,
Сол еди тезден қайтқаны,
Ойға шүмип, үйге жетти.

Алым үйге келе сала,
Шыдамады, апа!—деди
Ана көрип, мына бала
Бунша неге қапа?—деди.

—Шынынан кел анажаным,
Көзим неге көрмей қалған.
Қыйланған ба мениң жаным,
Қашан, қалай жазым болған.

Ана бираз тоқтап қалды,
Қыйланды ма, ойланды ма
—Үх—деп суўық демин алды,
Сөз баслады, ойланды да:

—Дурыс балам расында,
Кишкененде болдың қыңыр
Еки ярым, үш жасыңда
Тынбайтуғын тыпыр-тыпыр.

Бир жыласаң қоймадың ҳеш
Қолда-аяқта турмадың ҳеш,
Еркелесе-еркелесин
Дедимдағы, урмадым ҳеш.

Керек затты қолға алсаң,
Бизди оған зар егерен.
Бер балам деп сорап барсам,
Жер тепсинип шар етерен.

Бир күн үйде пышақ көрдин,
Қой дегенди тыңламадың
Жылар дедим ерк бердим,
Не боларын аңламадым.

Сен пышақты алып қаштың,
Сүринип жығылдың тайып.
Жазатайым аяқ бастың
Соннан балам болдың майып.

Мен жыладым хуўшым кетти,
Хәм басымды урдым тасқа.
Тек көзиме күшим жетти
Қолымнан келмеди басқа.

Емлетип сенин көзиңди,
Докторға көп қатнап едик,
Билмесин деп өзиңди
Саған сирә айтпап едик.

Еслеп ана сондағысын,
Сел-сел етти көздің жасын,
Айтпады сөз қалды тоқтап,
Еки қоллап ушлап басын.

— Пышақты мен қолға алып,
Бермеймен деп турғанымда,
Жақларыма салып-салып
Келип мени урғаныңда.

Жулқып-жулқып қолларымнан
Күшлеп тартып алғаныңда,
Хешнәрседе болмас еди,
Шырлап жылап қалғанымда.

Жылап-жылап қояр едим,
Қайтып ондай қылмас едим,
Деді,—Алым:—бундай болып
Узақ жылап қалмас едим.

Сорайман мен апамнан

Турым киятканда жолдан,
Велосипед келди солдан!
Аңлаўсызда қағып өгти
Бала жараланды колдан.

Ҳәммеден бурын бир ғарры,
Көрди де жанына барды,
Орнынан турғызып дәрхал,
Серледи қолдағы қанды.

— Балам, балам,—деп басын
Сыйпады, сүртип көз жасын,
Қолың қыршылған азырақ
Узақ болады жасын!

Бир милиция жүрип қатты,
Берман қарай адым атты,
Велосипедти тоқтатыўға
Үшпелегин шырылдатты.

Биринши турымға келди,
Таңысып ауҳалын билди,
Жақсы екенсең жигит деп,
Қуғанған түр билдирди.

Киши екен еле жасың,
Болсын жүргенде жолдасың,
Түсинип қой балам-деди,
Күлимсип, қағып аркасын.

Велосипедти айдаған,
Жигитке барды қайтадан,
Абайлы бол, сен деди:
Ақырғы рет айтаман.

Келди машина „тез жәрдем“
Бәлким, биреу хабар берген,
Тексерди доктор Турымды
Деди: азмаз зәлелленген.

Баска ҳешнәрсе жоқ деди,
Қолың қыршылған тек деди,
Дәри жағып, таңып қойды
Қозғай берме көп деди...

Ғарры жолын дауам етти,
Милиционер қалды текте,
Баланы доктор үйине
Машинада әкеп кетти.

Жасы жетиге қараған,
Оқыуға жүдә талабан,
Китабын қолтықлап күнде,
Дейди мектепке бараман.

Үкеси быйыл үшинде,
Бәрибир азан-кешинде
Апасының сөзи бар,
Турымның да есинде.

Жыласа болды баласы,
Қорқытып айтар анасы:
Алып кетер ана ғарры
Келип турғанын қарашы!

Болмаса, яқшы тура тур,
Әне, милиция киятыр,
Милиция! жылай береді,
Мына баланы келип ур!

Жылай берме, кой енди,
Жыласаң доктор келеди,
Ол узын ийнеси менен
Шаншып, азап береді.

Бала талай жылайды,
Ана талай қайталайды,

Қорққандай болып сонда,
Есикке бала қарайды.

Бундай сөзлер Турымға,
Көп айтылған бұрында,
Ишинен қорқып жүр еди
Түсинбей бұның сырына.

Соннан шығар түси суып,
Ғаррылар көринер суық,
Доктор қадар ийнесин,
Милиция кетер куып—

Деген ойы бийкарланды
Бүгін Турым көп ойланды,
Еситкенин хәм көргенин
Салыстырып, мысалға алды.

Ғаррылар болса бауырман,
Милиция беккем қорған,
Докторым қандай қадирли
Өмир гүзетинде турған.

Адамды қашырып достан,
Алдамау керек хаслан,
Сорайман деди Турым
Апам неге алжасқан.

Мектепте де, үйде де

Жаслығынан бийхабар,
Окыйман деп гәп табар,
Мурат күнде апасына
Дер еди мектепке апар.

Апасы жықпай ырайын,
Куўаныш бийлеп шырайын,
Оқығың келсе Муратжан
Апарайын, апарайын...

Дейди, кеўилин алады,
Мурат мәс боп қалады,
Бармаса да мектепке
Оқығандай болады.

Күнлер, айлар, өтти жыл
Күткен ўақыт жетти бул,
Мурат бир күн куўанып,
Мектепке карай тартты жол.

Баласын қосса қатарға,
Буннан артық бахыт барма,
Ертип келди ана улын
Дәслепки қадем атарда.

Мектептин ысық қушағы,
Баланың зейнин ашады,
Ғамхорлығы устаздың
Анасына усады.

Көз жиберип анасы,
Бақлап барды баласын,

Күнделикли сезді ол
Баласының ықласын.

Сонда да оның айтары,
Тәртіпті бол деп айтады.
Муғаллимді дурыс тыңла,
Ой-сезимің артады.

Тапсырма берсе егерде,
Түсиніп ал, сол жерде,
Алды менен ісле өзің
Кейін көрейік бірге.

Класста сөйлеп дуў-дуў,
Я биреўге өшигіў,
Ушыраспасын өзің де
Сабақтан қалыў, кешигіў.

Анасы айтқан нәсият,
Балаға болды қалем-хат,
— Болып шығар саў болса,
Муратжан бір азамат!—

Деп сүйсінді муғаллим,
Сер салғанда ҳәрбір күн.
Ҳәрекеті баланың
Муғаллимге унар дым.

Шақырып шетке далаға,
Муғаллим айтты балаға,
Жәрдем көрсет үйіне,
Қол-көмек беріп анаңа.

Ҳәм тағы да ўақты-ўақты,
Аўдарды оған дыққатты,
Үйдегі исін Мураттың
Муғаллим күтә унатты.

Шақырып оның анасын,
Тәрийплеп берді баласын,
Муратжан мұдам үлгили,
Мақтаныш етер класым.

Бул исте мийнетиңиз көп,
Сонлықтан зийнетимиз көп,
Тәрбияң ушын балана
Сизге миннетдар мектеп!

Ана да қосылып сөзге,
Бул алғыс миясар сизге,
Бәрін мектептен үйренди,
Қуғанамыз буған биз де.

Әсиресе быйылғы —
Еткен иси тийимли,
Қысқа қолым узайып,
Отымның басы жыйылды.

Тазалықты қолға алған,
Кутылдық үйдегі шаңнан,
Толып турар ыдыслар
Суу құйылып краннан.

Жүрген жерин гүл жайнатып,
Үкелерин де ойнатып,
Шаршап келген ұақтымда
Берер маған чай қайнатып.

Расында бул кәрада,
Кеуили толып балаға,
Алғыслады бирин-бири
Муғаллим де, ана да.

Мектепте емес тек ғана,
Үйде де иси көп ғана,
Үлгили болды хәммеге
Мурат деген бир бала.

Отрядтың сборында

Пионерлери „Б“ бестин,
Баслаушысы үлкен истиң,
Намысы ушын класстың
Гүресип атыр кескин.

Жуўмақлары шеректин,
Сборларда қаралады.
Үлгермесе егер ким,
Себеплери соралады.

Керек болып қалса жәрдем,
Аянбайды балалар.
Жәмлесип барлығы бирден,
Тезлик пенен қолға алар.

Муғаллимге ойласып,
Мәселелер шешеди,
Көргенлер:—бул ойласық,—
Нәтийжели деседи.

Жақында усы отряд,
Үлгериўди қарап көрди.
Есапқа алды атма-ат,
Кимлер қалай үлгерди?

Жигирма бес еди класста,
Гилең „беси“ бес бала,
Бул шеректе жок ҳасла,
Үлгермеген ҳеш бала.

„Тәрти“, „беси“ аралас,
Онжетиси бар тағы.
„Беске“ оқыр қойса ықлас,
Шереклерде алдағы.

Үш баланын үши бар,
Бул үш зыян хәммеге,
Жақсы оқыр күши бар,
Төмен оқыйды неге?

Усы үшлер болмағанда,
Бул отряд хәрүак,
Жүрер еди мудам алда,
Мектепте болып шам-шырақ.

Мәселе усылай қозғалды,
Қысынды Есим, Есен де,
Не айтарын билмей қалды,
Қызарып кетги Үсен де.

Айжан айтты: алса да үшти,
Есим сабақтан күшли,
Сонда буның сыры неде?
Айтып берейин бул исти.

Муғаллимди тыңлайды,
Түсинеди, аңлайды,
Класста билгени билген,
Сырттан қосып алмайды.

Китабын үйге таслайды,
Бетин сирә ашпайды,
Сонлықтан алған бақасы,
Өмирде үштен аспайды.

Хатийша турып орнынан,
Билемен деди, бурыннан,
Оқыйман десе, егерде
Келеди оның қолынан.

Бир әдет бар Есенде,
Қайталанар күнде-күнде,
Тыйын бер деп тепсинип,
Турғанлығын көрдим мен де.

Көп берилер тыйынға,
Сол бир жери қыйында,

Алмасам дейди тыйынды,
Сабақ қонбас мийыма.

Курортқа кеткен папасы,
Бермеген тыйын апасы,
Таярлық болмай оқыудың
Төменлеген сапасы.

Деди, Клим Үсеннин,
Өзінде жоқ исеним.
Сүйеніп кеткен бәрхама,
Көмегине кисиниң.

Әжағасы келмесе,
Есаптан жәрдем бермесе,
Үсен нәрсе шешеалмас,
Өзи биліп бір нәрсе.

Мине соның себеби,
Таярлықсыз келеди,
Зейін салып оқыса,
Үсен де жақсы биледи.

Сөзге шыққанлар енди,
Береміз деди жәрдемди,
Жақсы оқыуға шақырды,
Есим, Үсен, Есенди.

Тыңлайық деп өзлерін,
Сөз берди бирим-бирим,
Үшеуі де досларына
Айтты турып пикирін.

Бөлек-бөлек сөз алса да,
Қысынса да, қызарса да,
Айтқанлары тийқарынан,
Бир мазмунда, бир мағнада.

Сизлерге уятлымыз биз,
Досларым кешириңиз,
Ойланбаслық, билмесликтен,
Классқа тийди кесиримиз.

Сөзиңиз бизлерге айтқан,
Бәри жан ашығанлы стан,
Кемшиликти жоямыз
Үлгили оқып сабақтан.

Барлық илажды көремиз,
Бул аўхалдан өзгеремиз,
Енди бундай болмайды деп,
Пионерлик сөз беремиз.

Көрсетип отряд исеним,
Деди, ҳәмме исениң,
Орынлайды, үәдесин
Есим, Есен, Үсеним.

Өмирбек ھاқында

Өмирбек қонақта

(халық аңызы бойынша)

Базар күни қаласында Шымбайдың,
Өмирбек қонағы болды бир байдың,
Кеўилдің тарлығы-хұрмет болмауы,
Келмегени емес еди жағдайдың.

Бай түнерди жабылыңқы қос қабақ,
Буйрық берди асыңлар деп асқабақ,
Жатар болып, көзлер ұйқы тартқанда,
Асқабаққа толып келди бир табақ.

Үй ийеси қонағына жең деди,
Көп жесеңиз саналмайды дем деди,
Асқабақ жегенлер ұзақ жасайды,
Бұның өзи мын кеселге ем деди.

Тыңлап сөзин бул аўқатты мақтаған,
Түр билдирди қулағына жақпаған,
Өмирбек сорады: барма бай аға!—
Ата-анаңыз тәрбиялап сақлаған.

Ата-анамды бурынырақ жерледим,
Деди, Өмирбекке—бунша тергедің,
Өмирди узайтса—деди,—Өмирбек
Асқабақтан неге оларға бермедің.

Қайтарып бай не айтарын билмеди,
Гә бозарып, гә қызарып терледі,
Үйіндеги күн мененги қонақтың
Ким екенін енди ғана серледі.

Өмирбектің бүрге дәрісі

(халық аңызы бойынша)

Өзи базар күни еди,
Карыйдарлар көреді,
Өмирбек ғалле базарда
Жүөери сатып тур еді.

Биреу берман қарай келді,
Жүөериге қарай берді.
Бунын аты не екен деп
Өмирбектен сорай берді.

Алыс жерден келген деді,
Алар парқын билген деді,
Буның атын Өмирбек
Бүрге дәри деген деді.

Ауылымыз ерек еді,
Усы дәри керек еді,
Аға қалай қолланамыз,
Жолын айтып берсең деді.

Бүргени ушлап аласаң,
Аузына буннан саласаң,
Дәрини бүрге жуталмай,
Өлип қалар қарасаң.

Дәрисіз қырап ек онда,
Услайтуғын болсақ қолға,
Өмирбек: ол дурыс деді
Бола берер ол да, бул да.

Өмирбек хәм ғаррылар

(Халық аңызы бойынша)

Базда алып күннің қуяшын,
„Өмир деген бул ушқыр лашын“
Деп, жаслық жылларын еслеп,
Отырды үш ғарры шайқасып басын.

Ох, жетпис деп биреуи дым налынды,
Биреуи айтты күш-кууатым алынды,
Кем-кем кемейеди кетип хал-дәрман,
Жигер берер жаслык екен жалынлы.

Мен сизлердин инанбайман сөзиңе,
Мысал етип караганда өзиме,
Үшиншиси айтты, күшим тап сондай,
Бурын кандай болса жаслык гезимде.

Еки ғарры бежирейисип қарады,
Оннан-солдан оны ортаға алады,
Сен күшинди қалай сынап билдің деп,
Айтып бер деп қайта-қайта сорады.

Билемен деди, ол бир үлкен тастан,
Күшимди сынауға умтылдым қастан,
Орнынан қозғалтып қоя алмадым,
Өткен уақларымда жигирма жастан.

Жақында сол тасқа тағы барғанман,
Көтерсем деп бар күшимди салғанман,
Жаслығымда қандай болсам, және де
Сондай болып қозғалта алмай қалғанман.

Еки ғарры усы ойға кеп еди,
Күшли болса, күшли шығар деп еди,
Сөз тамам болғансоң бәри күлисти
Үшинши ғарры бул Әмирбек еди.

Өмирбек хәм ийшан

(Өмирбек хакқындағы халық аңызлары тийкарында).

Өмирбектин ийшан менен биринши ушырасыуы

Өмирбекке жақын
Бар екен бир ақун,
Басында ақ сәлле,
Шапаны бар мелле.
Сакалы, куўдай ақ,
Ап-арық узын жак.
Ийегин сыйпап,
Сөз сөйлер байқап,
Биреулердин өзине,
Биреулердин сөзине
Қыйланғандай тап,
Қояр бас шайқап.
Кимлер жоқ, кимлер бар,
Не дейди адамлар,
Сезеди аңлап,
Тыңлар қулақ сап.
Өзи оғада сақ
Минезлери сынық,
Ал, отырар бирақ
Ишинен тынып.
Халықтан жеўди,
Бәрха бер деўди,
Көрмейди айып,
Қолларын жайып,
Хеш қанааты жоқ,
Ондайдың аты жоқ,
Кетсе де байып.
Суўпылар хызметте

Болып жүр пәйик.
Халык оны биледи,
Халық оған күледи,
Кимлер жыласын,
Кимлер қуласын
Оған мәзи гәп,
Тек дүнья ғана мәп.
Оның жүреги де,
Оның тилеги де,
Ертели-кеш, түсте
Күнде көп түссе.
Куўжыңлап күлер,
Былай тилек тилер:
„Жеткерегөр я ҳақ,
Ашылып, ықбал-бақ“

* * *

Аңқаўды алдап,
Жумсады жалдап.
Ийшан есирди,
Биримлеп биразды
Қолға түсирди.
Және ойланды:
Енди ким қалды.
Деди, ол гүбирлеп:
Өмирбек, Өмирбек,
Абройды төгер деп
Оннан қорықты көп.
Сонда да алдасам,
Изинен қалмасам,
Маған қол берсе
Оны көз көрсе
Артар саўлатым,
Кең таралып атым.
Деген ой өзін
Бийлеп, қысты көзін.

* * *

Биреўди шақырды,
Тез кел деп бақырды.
Суўпы жетип келди.

Таксыр, хызмет деди.
Атыңды минде шап,
Өмирбекти тап,
Деп буйырды ийшан
Суўпы кетти қашшан.
Шабарман кетистен.
Хә демей жетискен.
Өмирбекке айтқан
Хәм алып кайтқан.
Өзи де жүрейин
Шақырса көрейин
Деп келе берипти.
Суўпыға ереберипти
Өмирбек ишке
Әдеп пенен әсте
Кирип сәлемлести,
Отырғанлар иште
Өмирбек кел, дести.
Төрден төменирек
Есиктен өрирек
Өмирбекке бурын
Қойылған орын
Отырды келип
Ийшанға жүз берип,
Бири-бирине
Көз тигип қарасты,
Хал-аўхал сорасты,
Басқалар тым-тырыс,
Әйтеўир оғырыс,
Болмады сөйлесиў
Хәтте сесте жок дым,
Сөз орнында тек
Хәрекет пенен ым,
Ийшан алды менен
Саққа жүгинип,
Еңкейип бүгилип,
Өмирбекке қарап,
Гөзегендей көзди тап
Қолынан бир бармақ
Шошайтып турды.
Ким билсин бул сырды!
Тырып етпес бир жан,
Болып буған аң-таң,

Бир сораў питкендей
Жууабын күткендей.
Өмирбек те тезден,
Истиң жайын сезген,
Ол былай аңлатып,
Қос бармағын гөзлеп,
Көзлерин нәзерлеп
Ийшанға қаратты,
Күлимсиреп ийшан
Жууапты жаратты.

Өмирбекке қарап,
Ийшан және сорап,
Оң қолды созып,
Алға сәл озық
Етип бийик услап,
Өмирбекке нұсқап,
Бармақ таратылып,
Дуўры қаратылып,
Алға умтылып,
Тәп берип жутынып,
Бой тиклер бес пәнже,
Буған ҳайран ҳәмме

* * *

Бул ўақта Өмирбек,
Қайнағандай кек
Қабағын үйди де,
Мушын түйди де
Ийшанға көрсетти.
Ол күлип мырс етти.

Шырағым Өмирбек,
Мен сынадым тек,
Барлығын билесен,
Жаксысаң еле сен,
Суўпыға жарайсаң
Айт, қалай қарайсаң?
Өмирбек ийшанға,
Түсинбей булманда
Деди, берің айтып,
Мен унадым қайтиң,

Билгишлигим неде
Билейин мен де
Жаксылыктын изин,
Эдеп көрейин өзим.

Ийшан айтты: сынап,
Көрдим сорау сорап,
Сорау екеу болып
Жууап болды толык.

Тақ бармақ усиндым,
Дәрхал ақ түсиндин.
Кайтып кос бармақ
Бизге турдын қадап,
Менин сол бармағым
Белгиси алланың
Дедим, барма кудай,
Ядында ма, ондай?

Сен еки бармақты
Гөзледин салмақлы
Кудайдың барлығын,
Билемен бирлигин,
Ол мениң ядымда
Дедин шыжпас естен,
Кудай былай турсын
Ал, пайғамбарыч да.
Сыр болды деп аян
Ийшан егги баян.
Бес бармақ туттым,
Оны бирден уқғың,
Қалайсаң намазға
Оны окыйсыз ба,
Деп сорағаным сол,
Саған қарағаным сол,
Хүрреңиз ушты,
Түйдиңиз мушты,
Мушыңды көтерип,
Ишарат берип
Маған карап қойдың,
Жууабыңа тойдым.
Айттың сен: теп-тегис,
Намазда жоқ кемис,

Бирге алып жүрмен
Ядқа салып жүрмен.

Бир ай оразасын
Намаздың қазасын
Алдынан госып.
Барлығын бир қосып,
Беккем түйіп алдым,
Дегенине нандым.
Өмирбек зейинли—
Деп ийшан кеуилли
Әсте мыйық таргты,
Өмирбек қатты
Бүлк-бүлк, селк-селк күлип
Шақалақ атты.

Күлкиси басылып,
Сөйлеўге асығып,
Деди, ийшанға ол:
Кешириң тақсырым,
Бул мениң ҳақ сырым.
Араларымызда
Болыпты қашырым.
Түсинбей анық биз
Алжасып қалыпбыз.
Маған сиз қаратқан,
Жалғыз бармақтан,
Мен былай аңлаппан,
Басқаша бир уғым:
Аларған көзиниз
Жек көргени шығар.
Бозарған жүзиниз
Тәп бергени шығар.
Силтеген бармағы
Урғаны шығар,
Деп түсиндим де
Жүдә исиндим де
Қос бармақты силтеп,
Таныйсаң ба, бил деп,
Хәр көзге бир бармақ
Барсын деп ойладым.
Сен алсан бир көзди
Еки көзиң бирден
Қалсын деп ойладым.

Көрип бес бармақты,
Еследим қармақты,
Тырнайды деп едим.
Жараланып бетим,
Тилкимленип етим,
Тырналмаған жерим,
Қалмайды деп едим.
Егер олай болса
Турайын деп едим,
Қай жерин дүс келсе
Урайын деп едим.
Ашыў кернеңкиреп
Кызайын деп едим.
Басыңды муш пенен
Бузайын деп едим.

* * *

Бул сөз тамам болды.
Изи жаман болды.
Сөзлер тоқтатылып
Силтидей тынды,
Гүррин, күлкилердин
Бели шорта сынды.
Ийшан қапаланды,
Иштен күйди-жанды,
Бир гәп айталмады,
Тарқап қайталмады,
Өмирбекке қарап
Айталмай сөз бенен
Кейиди көз бенен
Әллен ұақ өткенде
Ийшан тоқтан деди,
Буны айтпан деди,
Ҳешкимде билмесин,
Бизлерге күлмесин.

Өмирбектің ийшан менен екінши ушырасыўы

Келмегенсоң истиң сәти,
Қайтты ийшанның пәти,
Өмирбек еске түскенде
Шыдамады ҳеш дәти.

Сол күнлердің биринде,
Суўпылардың бирине,
Алып кел деп тапсырды
Шақырып атыр „пирим“ де.

Сөйтип маған келтириң,
Келмесе тәмбисин бериң
Тийгизе берсе тилиң
Таяқтан исин питириң.

Жуўабын өзим беремен,
Алып келиң көремен,
Күлки болып мен оған
Деди, қалай жүремен.

Өмирбек қарсыласпады,
Көп сөйлеп ашшыласпады,
Ийшан менен гүрриңлести
Ерегисип таласпады.

Жүрсе де бурын күйинип,
Отыр бүгин сүйинип,
Сөзлерин айтты қашаннан
Киятқан иште түйинип.

Әғайинбиз әлбетте,
Бил деди, Өмирбекке,
Оның сөзин мақуллап,
Аўа,— деди Өмирбекте.

Келип қалдың биразға,
Елиў деген азба,
Айтпасақ бизге болмайды,
Жығыл енди намазға.

Айыбы жоқ суўпы бол,
Жасы үлкенге хызмет қыл,
Айтып турыў ҳәркимге
Уламаға парыз бул.

Деди ийшан мұлайым,
Өмирбек айтты болайын

Ийшан сонда қуўанып
Болғайсаң деди илайым.

Өмирбек айтты билмесем,
Билмейсең күнде келмесең.
Деди, — ийшан: — пайдасыз
Садақалар бермесен.

Өмирбек жоқ деди малым,
Ол айтты; келгенше қалың —
Барыңды берсең болғаны
Жоқты тап деген залым

Тек малма, пул да болады,
Тартылған унда болады,
Келип жүрсең, барып турсақ
Сыйласық сонда болады.

Қаўын-ғарбыздың пискени,
Мийўениң писип түскени,
Суўпылық солай басланар,
Өмирбек билдин бе, мине.

Ийшан келди деп пайыты,
Қол жайып алғыс айтты,
Руксат алды да Өмирбек
Сол жерден үйине қайтты.

Бар еди бир атыз қаўын,
Аўқат та сол хәм саўын
Торға караған, күтпекте
Болғайда деп, бири мын.

Атызды аралап жүрип,
Алды екеўин көрип,
Алғыс алмақшы болды,
Апарып ийшанға берип.

Салды бир қапты таўып,
Бөктерди де кетти шаўып,
Жетип келди хә демей-ақ
Гә дүзелип, гә аўып.

Сиз ушын атызға барып,
Киятырман арнап алып,
Алдын салған түйнек еди
Етиңиз деди жаңалық.

Еки қауын шықты каптан,
Бири қақ айырылып атқан,
Кемирилипти биреуі
Тислердің орны бар батқан.

Ийшан көрип қорқып кетти,
Не бәле деп шоршып кетти,
Қауынлардың ауқалларын
Ал, Өмирбек баян етті:

Аралап жүрсем қарықты,
Бир шошқа бүгін барыпты.
Мына үлкен қауынды
Жемепти, бірақ жарыпты.

Мына қауын жетілген,
Жери жоқ зая етилген,
Хәрекетлеп ийтиміз
Гүлшедей жери кетілген.

Жегилискен қауынды
Ийт биледи деген бар,
Анық пискен қауынды
Шошқа тилер деген бар.

Қауынымыз писипти,
Ийт хәм шошқа түсипти
Мине тақсыр алыңыз
Буйырған сизге несипти.

Жарайық' татып көр деди,
Пәтиянды бер деди,
Ийшан айтты: үйден шық,
„Кет, орныңнан тур“,—деди.

Өмирбектин ийшан менен үшінши ушырасыуы

Ийшан бир жақтан келисте
Өмирбек пенен көристи,
Қадимгидей сәлемлесип
Күле шырай беристи.

Иним жасың кишиғой,
Өкпе намәрттиң иси ғой.
Уят болар халықтан
Деди, ийшан: өкпени қой.

Мен өкпелеп негейин,
Саған намаз үйретейин,
Көп адам бирге оқыйды,
Мешитке бар түстен кейин.

Тақалып тур кейнимде,
Қойып маған зейнинди,
Мен не қылсам, соны исле.
Өзинди соған бейимле.

Тыңлады оны ақыл деп,
Айтқан сөзиң мақул деп,
Мешитке келип ийшанға
Өмирбек турды жақын кеп.

Ғаррылар көп толы еди,
Ара-аралары жол еди,
Өмирбектиң өмиринше,
Мешит көргени сол еди.

Өмирбекте қарап турып,
Турса турып хәм отырып,
Ермеклегендей ийшанды,
Мойын бурса мойын бурып.

Намазды даўам етти,
Әдеўир ақ ўақыт өтти,
Бир отырып түргелерде
Ол тентиреклеп кетти.

Аяғы өкшесине,
Қоллары бөкшесине
Тийип, ийшанды қозғалтты
Еңтерилип еңсесине.

Ийшанды ашыу ұслап,
Қолын қатты мушлап,
Өмирбектің өңменине
Муш пенен жиберди таслап.

Өмирбек хеш қыйланбады,
Урды екен деп ойланбады
Намаздың бул бир жеринде
Бар шығар деп ойланады.

Барлық күшти жыйып турып,
Қолын қатты түйип турып,
Артағыға урды келип,
Келестирип бир жудырық.

Болып кетти улы шаўқым
Кимлер күлип басты маўқын,
Өмирбектен болғанлығын
Сол ўақытта ақ билди ақун.

Хайран қалды еситкен,
Сол заматта-ақ мешиттен,
Бузғаны ушын намазды
Өмирбек қуўылып кеткен.

Өмирбектің ийшан менен төртінши ушырасыўы

Капелимде мурттай ушып,
Ийшанның деми қысып,
Аўырыў бирден ұслапты,
Көзи аларып, ети ысып.

Жатысы узайып кетти,
Түсирим азайып кетти,
Суўпылардың биразы,
Келгенди қойып кетти.

Кейин азмаз сергекленди,
Билди кеткенди, келгенди,
Көремен деп биримлеп,
Суўпысын шақыртты энди.

Бул ис терис болмады,
Соң болса да кеш болмады,
Келгенлердин коллары
Шақырған соң бос болмады.

Тек Өмирбектен баска,
Барған ғарры да, жаста,
Оның кеўлин сорамаған
Бир жан қалмаған җасла.

Җазиретте аўыр аўхал,
Кеўил сора, хабар ал,
Деди, биреў: җәмме барды,
Сен де көр, ырзаласып қал.

Өмирбек ертледи атты,
Сөйтти де палызға тартты,
Бос бармайын деп атқа,
Төрт ғарбызды теңлеп артты.

Кирип келип есиктен
Есаплап өзін кешиккен,
Қалайсыз, тәўирсиз бе?—
Бул—деди—мен Өмирбекпен.

—Дегендей болды, бир җалмыз,
Өмирбек айтты бармыз,
Сизди көрмеге келдим,
Әкелдим деди ғарбыз.

Сыбырланып ийшан айтты,
Бул сапар жығылдым қатты,
Жатысым жүдә көп болды,
Наўқасым жаныма батты.

Қасына жақынлап барып,
Өмирбек те кеўилин алып,

Хәзиретке кыйланған болды,
Ұақ, ұақ деп турды налып:

Көрип турман кыйланғансыз,
Жүзиңиз бөздей қансыз.
Ийне салған ийттей болып
Тақсыр жүдә азғансыз.

Ийшан мойнын буралмады,
Ғоп, деп еди туралмады.
Сөзи өтип Әмирбектиң,
Жек көрсе де уралмады.

Жатың тақсыр шүкир етип,
Жүрерсиз де турып кетип,
Ет дегениң болар қонақ
Жазылған сон кетер питип.

Ұайымның пайдасы жоқ,
Азғынман деп ойламан көп,
Еле тулыптай толысып,
Семирерсиз шошқадай боп.

Сизден хабар биле алмадым,
Бурынырақ келеалмадым,
Өзиңизде билесиз ғой
Хожалықтың ғалма-ғалын.

Айланыстым мен егинге,
Бар азырақ пәлегимде,
Күни-түни қарауыллап
Жүрмиз соның хәлегинде.

Жатырмыз қоста ийшаным,
Жүрмеймиз босқа ийшаным,
Сирә бизди тындырмайды.
Ийт пенен шошқа ийшаным.

Қалар гейде жақынласып,
Ауыз салып алқымласып,
Жүдә жақын аралары
Екеуиміздей, азырақ ашық.

Шошқа қашар сиздей болып,
Ийт қуады биздей болып,
Гейде сиз ийт, мен шошқаман,
Көремиз көз үзбей турып.

Ийшан бийжағдай қысталып,
Ессиз, түссиз қалды талып,
Бетине суў бүркіп қалды,
Барлық суўпылар жыйналып.

Өмирбектің ийшан менен бесінши ушырасыўы

Бир ақшам Өмирбекте,
Ауырған исинип өкпе,
Еки ийнинен дем алып,
Шықпаған жаны бар тек те.

Биреўлер қаўетер дейди,
Күн-күннен бетер дейди,
Бул түринен Өмирбек
Арамыздан өтер дейди.

Хабар ийшанға да жеткен,
Ийшан жазылып кеткен,
Ауырған екен деди, ол
Әй, тентек—әй, әттең-әттең.

Хал сораўдың саўабы бар,
Ағайыншилиқ тағы бар,
Деп ийшан Өмирбекти
Көриўге болды куштар.

—Өмирбек, Өмирбек жан,
Наўқасланыпсаң, қалайсаң
Дегенде ийшан, Өмирбек
Қарап турды болып аң-таң.

Бетине үңилип және,
Мени танийсаң ба, қане,
Өмирбек айтты, әлбетте,
Деди, ийшан: жақсы хә, ә.

—Неге сорадың жаным,
Болса айт қандай қыялың,
Қорықпа, — деди, Өмирбек, —
Таныйман, сенсен хаялым.

Өмирбек тиккенде көзин,
Ийшан жоғалтты өзін,
Қалай кеткенин билмеди,
Тауып алып келген изин.

Өмирбектің ийшан менен ен кейінги ушырасыуы

Ұақытлар өтпей турмады,
Күнлер, айлар зымырады,
Ийшан менен Өмирбек
Бири-бирине бармады.

Хәр жыл жас қосып жасқа,
Ақ енди сақалға, шашқа,
Өмирбектің құрдаслары
Дейди ийшаннан қашпа.

Өзи менен қатар,
Қырық елиу ғарры бар,
Жақыннан бери келип жүр
Айтатуғыны ийшанға бар.

Дурыс айтады ғаррылар,
Деп хаялы етти зар,
Сен олардан кембисен,
Өмеке ойлан, барсаң бар.

Бул сөзлер ойландырды,
Өмирбекті айландырды,
Барсам барайын дегизип,
Ақыры мойынға алдырды.

Кирип келди де хәзиретке,
Кол қаусырып көкирекке
Көрисип барып отырды,
Кейин бәсип шетирекке.

Ийшан оған қарағанда,
Хал-аўхалын сорағанда.
Ләббей, деди ушып турып,
Айтса атын анда-санда.

Деп ойлады сонда ийшан:
Өмирбек қандай айылған
Дегендей болып турыпты:
— Айтқаныңа қайылман.

— Райыңнан қайтқаның,
Сансыз саўап тапқаның,
Тыңла— деди Өмирбекке,
Нәсият мениң айтқаным.

Кеўлимди мениң жықпасаң,
Айтқанымнан шықпасаң,
Суўпым деймен сонда мен
Үйиме тез-тез қатнасан.

Суўпы болып „пирим“ десен
Екеу болса бирин берсең,
Яқшылардын қатарына
Ақыретге илинерсең.

Ол дүньяға барғанын да,
Сеннен саўал алғанында,
Хабардар болып жүрермен,
Көз салып сениң қалыңа.

Саған гүўалық берермен,
Мақтаўыңды жеткерермен,
Асылсаң болды пешиме,
„Қыл көпирден“ өткерермен.

Эй, садағаң кетейик деп,
Хызметинди етейик деп,
Суўпылар жүр жарылқайгөр—
Кеўилиңизге жетейик деп.

Өмирбек дым болды алық,
Ийшанға унады анық,

Үйине де қайтпай базда
Қонып жүрди сонда қалып.

Иске ҳарып-талмас болды,
Зейни өткір алмас болды.
Садақаға барса ийшан
Өмирбек те қалмас болды.

Және болды бир шақырық,
Қайтыў ушын соған барып,
Ийшан дәрхал жолға шықты
Өмирбекти бирге алып.

Жолда үлкен жап бар еди.
Терең деген гәп бар еди,
Жалғыз ағаш басқалдағы
Жүдә енсиз тап-тар еди.

Көпири бар, алыс еди,
Жолы узақ шалыс еди.
Барар аўыл арғы жүзде
Басқалдақтың тусы еди.

Дуўры тустан қадем басты,
Басқалдактан өтиў қасты,
Жапқа келди, суўы тасқын,
Көпшип атқан аяқ асты.

Қане деди, ийшан: басла,
Қадемди асықпай тасла,
Сиз барда деди Өмирбек,
Баслаўға ҳақым жоқ ҳасла.

Баслаңыз мен ерейин,
Сүйеў болып жүрейин,
Алдыңызға түскеним жоқ
Усы ўақытқа дейин.

Таяғын услап қолға,
Адымлап әсте алға,
Ийшан менен Өмирбек
Жылыслады тек зорға.

Басқалдақ қалтырап турды,
Ийшан албырап турды,
Өмирбек болса ийшанның
Шапанынан услап турды.

Жарыға келди аў дегенде,
Өтермиз енди аў дегенде
Салмағын салып Өмирбек
Селкилдетип жиберди.

Тайып кетип табаны,
Диң аспанға қарады,
Тиртеклесип екеўи
Тас төбеден қулады.

Өмирбек тартып шапанды,
Мантықтырды ийшанды,
Суў жутып және шаршады,
Зорға ғана қалды жаны.

Қалып қойды шақырық,
Ғарғанды ийшан бақырып,
Өмирбек айтты ийшанға,
Қарсы алдында тик турып:

Таксыр сизден бездим деди,
Халыңызды сездим деди,
Алдап-суўлап бир неше күн,
Есигиңде ездиң деди.

Кәраматы бар болар деп,
Қысылғанда яр болар деп,
Исенип ем суўпыларға
Хабарлы шығар олар деп.

Айтасыз гейде шақырып,
Сөйлейсиз бәрха лапурып,
Бәринде де сизге жақсы,
Басқаға турар қапылып.

Жалған сөйлеп сайып жүрсиз,
Ийшан мен деп жайып жүрсиз

Қыл көпирде қалай болар,
Басқалдақтан тайып жүрсиз.

* * *

Өмирбек пенен сол ийшан,
Усылай тарқасқан қашшан,
Өмирбекте қалмаған
Суўпылықтан ҳеш нышан.

МАЗМУНЫ

Светофор ҳаққында қосықлар.

Усындайdan болады	3
Жол қадесин билип ал	3
Светофор болмаған жерде	4
Дурыс бағдар берсең	5

Нөкіске дәслепки поезд келгенде

Биринши гудок	7
Москвадан мийман келер	8
Және бир бахыт қус болды	10

Мектеп ёлкасында

Аяз бабаны күткенде	13
Оқыўшылардың рапортлары	15
Аяз бабаның сораўы ҳәм балалардың жуўабы	15
Ёлкажан	18
Жаңа 'жыл	20
Қар баба	21

Бизин мектеп бағында

Ұтаным	24
Партиям	24
Қуўанышым сол еди	25
Бизин мектеп бағында	26
Кешигиўдин себеби	28
Милиционер келди бизин көшеге	29
Умытшақ	30
Өкинипти әжағам	31

Жумбак – косықлар

Буны ким бурын таба алар	33
Бул не болар балалар?	33
Айтып берің балалар	35
Ойланып көрің не екен	35
Сен қарасаң қарайды	36
Бунысыз сирә болмайды	37
Өзи сымнан ағады	37
Не екенін билиңіз	38

Мектепте де, үйде де

Мәүсимлердин мәжилисінде	39
Өкпелеу	46
Сорайман мен апамнан	49
Мектепте де, үйде де	52
Отрядтың сборында	55

Өмирбек хакқында

Өмирбек қонақта	59
Өмирбектің бүрге дәрсі	60
Өмирбек хәм ғаррылар	60

Өмирбек хәм ийшан

Өмирбектің ийшан менен биринши ушырасыуы	62
Өмирбектің ийшан менен екінши ушырасыуы	68
Өмирбектің ийшан менен үшінши ушырасыуы	72
Өмирбектің ийшан менен төртінши ушырасыуы	73
Өмирбектің ийшан менен бесінши ушырасыуы	76
Өмирбектің ийшан менен ең кейінги ушырасыуы	77

На каракалпакском языке

Сагидулла Аббазов

В ШКОЛЕ И ДОМА

*Для детей среднего и старшего школьного
возраста*

*Издательство „Каракалпакстан“
Нукус—1977*

Редактор *Б. Кайыпназаров.*
Художник *К. Нажимов*
Техредактор *Ж. Досжанова.*
Корректор *Б. Файзуллаева*

Терийге берилген ўақгы, 1/XI 1976 ж.
Басыўга рухсат етилген ўақты 15/XII 1976-ж.
Қағаз форматы 70X90 ^{1/16}. Көлеми 5,25 баспа табак.
6,14 шэртили баспа табак. 3,64 есап баспа табак.
PK № 32365 Тиражы 5000 Баҳасы. 18 т.

Нөкис қаласы, К. Маркс көшеси, 9

КҚАССР Министрлер Советинин баспа, полиграфия
хэм китап саўдасы ислери бойынша басқармасынын
„Правданың 50 жыллығы“ атындағы
Нөкис полиграфкомбинаты. Заказ 232.